

PAPER DETAILS

TITLE: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitiminin Siyasal İlgi ve Katılım Düzeyine Etkisi Üzerine Bir Arastırma

AUTHORS: Niran Cansever

PAGES: 367-380

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2712280>

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitiminin Siyasal İlgi ve Katılım Düzeyine Etkisi Üzerine Bir Araştırma

A Study on the Effect of Political Science and Public Administration Education on Political Interest and Participation Levels

Niran Cansever

Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Isparta

Özet

İktidarın halka dayandırılması düşüncesinin yaygınlaşmasıyla bir siyasal sistemin ideolojik ve kurumsal yapısı ne olursa olsun, vatandaş/halk/yurttaş unsuru bu kurumsal yapının en temel dayanağını oluşturmuştur. Bu nedenle vatandaşların siyasal sisteme dâhil edilmesi, sistem içerisinde söz sahibi olması ve bunu mümkün kılacak araçlar, her zaman güncel tartışma konusu olmuştur. Özellikle değişen ve dönüşen dünyada son yıllarda gençlerin siyasete karşı ilgileri ya da siyasal katılma biçimlerinin nasıl değiştiği tartışılan konular arasındadır. Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY) bölümüne gelen öğrencilerin eğitime başlamadan önceki siyasal ilgi ve katılım düzeyleri ile SBKY bölümü eğitimi ve üniversitede geçirilen sürenin, söz konusu öğrencilerin siyasal ilgi ve katılım düzeylerine ne yönde etkisi olduğunu araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada, 2018 – 2019 eğitim öğretim yılının güz döneminde 1. sınıf öğrencilerine anket yapılmıştır. 2021 – 2022 yılının bahar döneminde 4. sınıfa gelen aynı öğrencilere aynı anket tekrar uygulanmıştır. Böylece üniversitede geçirilen süre, arkadaş ortamı, siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitimi gibi siyasal ilgi ve katılım düzeylerini etkilediği düşünülen faktörler karşılaştırmalı olarak SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Dört yıl boyunca araştırma kapsamında anket yapılan öğrencilerin ailelerinin siyasal ilgi ve katılma düzeyleri azalırken; öğrencilerin siyasal ilgi ve katılım düzeylerinde artış olduğu görülmüştür. SBKY eğitiminin ve üniversitede geçirilen dört yıllık sürenin öğrencilerin siyasal ilgi ve katılım düzeylerine olumlu katkı yaptığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Siyasal İlgi ve Katılım, Siyasal Katılma Düzeyi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencileri.

Abstract

With the spread of the idea of basing power on the people, whatever the ideological and institutional structure of a political system is, the element of citizen/people has formed the most fundamental basis of this institutional structure. For this reason, the inclusion of citizens in the political system, they have a say in the system, and the tools that will make this possible have always been the subject of current debate. Especially in the changing and transforming the world, young people's interest in politics or how their political participation styles have changed in recent years and are among the topics discussed recently. This study aimed to investigate the effects of the political interest and participation levels of the students who came to the Department of Political Science and Public Administration (PSPA) of Süleyman Demirel University before they started their education, and the effects of their education in the PSPA department and the time spent at the university on the political interest and participation levels of these students. In the study, the survey technique was used, and a survey was conducted with first-year students in the fall semester of 2018 – 2019 academic year. The same questionnaire was applied again to the same students who came to the 4th grade in the spring semester of 2021 – 2022. Thus, the factors that are thought to affect the level of political interest and participation, such as time spent at university, friend environment, political science, and public administration education, were analyzed comparatively through the SPSS program. During the university, it was observed that while the political interest and participation levels of the families of the students participating in the survey decreased, the political interest and participation levels of the students increased. It has been seen that the PSPA education and the four-year period spent at the university positively contribute to the political interest and participation levels of the students.

Keywords: Political Interest and Participation, Political Participation Level, Political Science and Public Administration Education, Political Science and Public Administration Students.

İletişim / Correspondence:

Dr. Öğr. Üyesi Niran Cansever
Süleyman Demirel Üniversitesi,
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset
Bilimi ve Kamu Yönetimi, Isparta
e-posta: nirancansever@sdu.edu.tr

Yükseköğretim Dergisi / TÜBA Higher Education Research/Review (TÜBA-HER), 13(3), 367-380. © 2023 TÜBA

Geliş tarihi / Received: Ekim / October 16, 2022; Kabul tarihi / Accepted: Ekim / October 20, 2023

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Cansever, N. (2023). Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Eğitiminin Siyasal İlgi ve Katılım Düzeyine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Yükseköğretim Dergisi*, 13(3), 367-380. doi: 10.53478/yuksekogretim.1190042

ORCID: N. Cansever: 0000-0002-7067-8779

Aristo'nun insanların siyasal topluluklar halinde yaşamasının gerekliliğine dikkat çekmeye çalışan *insan politik bir canlıdır* (zoon politikon) sözü (Aristoteles, 2013) bir bakıma günümüz siyasal toplumlarında siyasal ilgi ve katılımın zorunluluğunu ifade ediyor denebilir. Siyasal ilgi ve katılım, vatandaşların toplum üyesi kişilerin siyasal sistem içinde tutum ve davranışlarını belirten her türlü eylem ve davranıştır. Bazen bir tutum bazen bir eylem olarak değerlendirilen siyasal ilgi ve katılım kavramı, hiyerarşik olarak basit bir meraktan, siyasetle hiç ilgilenmeyi sadece oy verme davranışında bulunanlardan yoğun bir siyasal eyleme kadar uzanan geniş tutum, ilgi ve faaliyetleri içinde barındırır. Vatandaşlar dilekçe, imza kampanyası, sosyal medyada düzenlenen faaliyetler, grev yapma ve gösteri düzenleme, yürüyüş yapma, dernek ve sendikalara üye olma, siyasi partilerin il-ilçe teşkilatlarında görev alma, kadın ve gençlik kollarına üye olma, referandumlar gibi siyasal katılım faaliyetlerinde bulunarak iktidarı ve iktidarın alacağı siyasal kararları etkileyebilirler. Siyasal ilgi ve katılım düzeyini etkileyen birçok faktör olduğu gibi, her vatandaşın siyasal ilgi ve katılım düzeyi de farklıdır. Yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi, etnisite, sosyal statü, yaşanan yerin köy ya da kent olması (kentlilik düzeyi), örgütlülük düzeyi gibi ekonomik, sosyal, psikolojik, toplumsal ve kültürel birçok faktörün bireylerin siyasal ilgi ve katılım düzeyine etki ettiği genel kabul görmektedir (Milbrath, 1965). Siyasal ilgi ve katılımı belirleyen bireylerin siyasal tutum ve davranışları, aile ve yaşadığı çevrede oluşmaya başlar, sosyal ve siyasal toplumsallaşma süreci boyunca devam eder, özellikle eğitim ile şekillenir ve bazen değişir (Duverger, 2007). Özellikle akademik olarak üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar, üniversitede geçirilen sürenin öğrencilerin siyasal toplumsallaşma sürecinde siyasal ilgi ve katılımı etkileyen önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuştur (Erder, 1995; Eser, 2005; Kalaycıoğlu, 1983; Ozankaya, 1966). Yine yapılan birçok çalışmada (Dixon, 1996; Glanville, 1999; Torney-Purta ve Amadeo, 2003; Wilkins, 1999), siyasi katılımın önemli faktörlerinden birinin siyasi bilgi, dolayısıyla eğitim olduğu ortaya çıkmıştır. Birçok yazar, üniversitelerin kamu yararına hizmet etme ve öğrenciler arasında demokratik tutum ve beceriler geliştirme gibi bir misyona sahip olduğunu iddia etmektedir (Kovács vd., 2018). Bu noktada sosyal kurumlar arasında üniversiteler önemli sosyalleşme ve toplumsallaşma araçlarından biri olduğu için üniversite öğrencilerinin siyasal katılım düzeylerini analiz etmek önemlidir. Üniversiteler, demokrasinin ve siyasetin doğasını, temel teorilerini öğretirken, öğrencilerin görüşlerine değer vererek ve onları kararlara katarak, farklı görüşlerin tartışılarak siyasal bilgi ve katılımın ilk örneğinin yaşandığı siyasal toplumsallaşmanın yaşandığı kurumlardır.

Araştırma, 3–5 Mayıs 2018 tarihinde Antalya’da düzenlenen 5. ASM International Congress of Social Science kongresinde sunulan bildiriye yapılan geri dönütlerden sonra ortaya çıkmıştır. 2018 yılında sunulan ve Akademia Sosyal Bilimler dergisinin özel sayısında yayınlanmış olan çalışmada; 2018 yılının Mart ayında SBKY bölümü 1. ve 4.

sınıf öğrencilerine eş zamanlı olarak anket yapılarak siyasal ilgi ve katılım düzeyleri ölçülmüştür. Kongrede sunulan çalışmada, anketin aynı öğrenciler üzerinde yapılmasının devamlılık esası ve diğer değişkenlerin sabit olması bağlamında daha sağlıklı sonuçlar vereceği eleştirilerinden hareketle 2018–2019 eğitim öğretim yılının güz döneminde 1. sınıf öğrencilerine yapılan anket 2021–2022 yılının bahar döneminde 4. sınıfa gelen aynı öğrencilere tekrar uygulanmıştır.

Çalışmada, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY) bölümünün gerek uyguladığı müfredat, ders ve eğitim içerikleri gerek de güncel ulusal ve uluslararası tartışmaları içermesiyle öğrencilerin siyasal ilgi ve katılım düzeylerine olumlu katkı yapacağı varsayımından yola çıkılmıştır. SBKY bölümünde ders içerikleri genel olarak geçmişten günümüze kamu yönetimi ve siyaset bilimi alanlarındaki güncel soru ve sorunları çok yönlü bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu bölümü tercih eden öğrencilerin genel olarak güncel ulusal ve uluslararası siyasetle ilgili, toplumsal olaylara duyarlı ve iletişim gücünün kuvvetli olması beklenir.

Kavramsal Arka Plan

Siyasal katılım, bireyin yönetim ağı içerisinde iktidarı ve politikalarını etkilemek amacıyla başvurduğu yolların hepsidir. Siyaset, hem daima devlete yönelik bir etkinlik alanı hem de içinde olduğu kurumsal çerçeveden bağımsız bir iktidar ilişkisi olarak anlaşılmaktadır. Bu nedenle siyasal katılım kavramı, hem devlet yönetimine katılım ile eş anlamlı görülmekte, hem de devlet yönetimine katılmaktan daha geniş anlamda bütün alanları kapsamaktadır. Devlet kavramının çok eski bir geçmişi olmasına rağmen siyasal katılım kavramı 17. yy’da İngiliz, 18. yy’da Amerikan ve Fransız devrimlerinden sonra bağımsızlık hareketleriyle ortaya çıkmış, II. Dünya Savaşı sonrası tartışılmıştır (Eroğlu, 2018). Özellikle 19. yy’dan sonra sanayileşmenin ve beraberinde modernleşmenin gereklerini karşılamak için devlet öncülüğünde demokratik ilkelere göre örgütlenme ve katılım başlamış, bu noktada demokrasi-katılım ilişkisi pekişmiştir (Uysal, 1984). Demokrasinin ve siyasal çağdaşlaşmanın en önemli özelliği bütün toplumsal aktörlerin örgütlü ve kurumsal şekilde siyasal sistemin bir parçası olarak siyasal kararları etkileyebilmesidir. 1990’lı yıllarda ivme kazanan küreselleşme ile siyasal katılım kavramı üzerine tartışmalar yoğunlaşmış ve yaygınlaşmıştır. Günümüzde bütün çağdaş demokratik toplumların, yönetimin daha demokratik ve meşru olması için en önemli araç olarak gördükleri siyasal katılım üzerine pek çok tartışma, kuram ve tanım bulunmaktadır. Kapani (2013) ve Davenport’a göre (1993) siyasal katılım, vatandaşların siyasal sistem karşısındaki durumunu, tutumunu ve davranışlarını gösteren her türlü duruma verilen addır. Hague ve Harrop’a (2016), ve Huntington ve Dominguez’e göre (1975) siyasal katılım, bireylerin yönetenleri ya da yönetenlerin aldıkları kararları etkilemek amacıyla gerçekleştirdikleri etkinliktir.

Verba vd.'ne göre (1978) ise siyasal katılım, siyasetin içinde yer almayan normal vatandaşın siyasetçileri ve onların kararların etkilemek için giriştikleri her türlü yasal davranışlardır. Siyasal ilgi ve katılım, tutum ve davranışlarda başlayan ve eyleme kadar uzanan geniş bir süreci kapsar. Siyasal katılım kavramı özünde siyasal ilgi ve tutumu da barındırır, ancak her siyasal ilgi ve tutum davranışı siyasal katılım davranışına, faaliyetine ya da eylemine dönüşmez.

Literatürdeki çeşitli siyasal ilgi ve katılım tanımlarının belirli ortak noktaları vardır. Uysal'a göre (1984), bu tanımlardaki ilk ortak nokta, katılımın *kararların alınmasına*, ya da *kararların alınmasında etkili olmaya* veya alınan *kararların uygulanmasına* ilişkindir. İkincisi, katılımın mutlaka bir *toplumsal grup içinde gerçekleşmesi* gereği, üçüncüsü ise ortada *bireyin katılma davranışının* olmasıdır. Eroğlu'a göre (2018) ise, siyasal katılımın gerçekleşmesi için ilk koşul, *nesnenin* yani bağımsız bir devletin bulunmasıdır. Sonrasında ise sırasıyla, katılacakların (yönetilenlerin) *can güvenliğinin sağlanması* ve *eğitimi*, uygun bir *tüzel (yasal) çerçevenin* varlığı, katılmaya engel olmayan *ideolojik bir ortam* ve asgari bir *iletişim düzeyinin* varlığının zorunlu olmasıdır.

Literatürdeki genel kanı demokratik ve sosyoekonomik gelişme ile siyasal katılımın doğru orantılı olduğu yönündedir. Özellikle demokrasiler genel oy ve eşit oy ilkesi ile bağdaştırıldığından siyasal katılım düzeyi ile demokrasiler arasında sıkı bir ilişki kurulmuştur. Demokrasilerde vatandaş oy kullanarak temsilcisini seçiyorsa, siyasal kurum, olgu ve olaylarla ilgilenmesi, seçtiği temsilcilerin kararlarını takip etmesi ve hatta kararlarını etkilemesi olağan görülmektedir. Huntington'a göre (1973), siyasal modernleşmenin temel özelliklerinden biri toplumdaki bütün sosyal grupların artan oranda siyasete katılımıdır. Inkeles'e göre (1969), modernleşme sonucunda ortaya çıkan en önemli toplumsal sonuç, siyasal katılımı zorunlu kılması ve teşvik etmesidir. Bu nedenle liberal ve gelişmiş toplumlarda kurumsal örgütlerin varlığı ve sivil toplum kültürünün yerleşmiş olmasından dolayı siyasal katılım oranlarının daha yüksek olması beklenir (Huntington ve Dominguez, 1975; Lipset, 1960). Ancak siyasal katılım sadece gelişmiş liberal demokrasilerde değil otoriter rejimlerde de görülür (Hague ve Harrop, 2016). Hem demokratik hem de komünist toplumlar için sosyoekonomik modernleşme, siyasal katılımı hem meşrulaştıran hem de kolaylaştıran bir bakış açısı ve siyasal kültür yaratır (Huntington ve Dominguez, 1975). Siyasal ilgi ve katılım, siyasal sistemlerin oluşma türü ve geleneğine göre varlık gösterir, demokratik bir sistemden otokratik bir sisteme doğru genellikle azalarak farklı düzeylerde kendini gösterir. Çeşitli siyasal sistemler arasındaki fark, siyasal ilgi ve katılımın olması ya da bunun düzeyiyle ilgili bir farktan kaynaklanmaz. Niteliği ne olursa olsun her siyasal sistem dayalı olduğu toplumsal ve siyasal ilişkileri ve bu ilişkileri meşrulaştıran değerleri korumak için bir şekilde bir siyasal katılma mekanizmasına dayanmak zorundadır (Uysal, 1984). Çeşitli siyasal sistemlerin varlığı ve bunlar arasında temel farklılıklar olması; sistemlerin meşruluk dayanaklarından,

alt sistemlerin sayısı ve birbirleriyle ilişkilerinden, iktidarın kararlarını etkileyen grubun büyüklüğünden ve toplumdaki siyasal kaynakların ve değerlerin (para, bilgi, arkadaşlık, siyasal deneyim, siyasal güç, iş, statü, oy verme vb.) dağılımındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Dahl, 1974). Kısacası her toplumun sosyoekonomik, kültürel ve siyasal koşulları bir bütün olarak bireylerin katılımlarını etkilemektedir.

Siyasal ilgi ve katılma, hem siyasal sistem değerleri ile toplumun bütünleşmesini sağlayan, hem de bireylerin siyasal sistemi etkilemesini sağlayan bir mekanizma, bir kanal ya da araçtır. Siyasal katılım, katılma ya da siyasal ilgi kavramları, devletler ve rejimler ve ona bağlı olarak yöneten ve yönetilenler ilişkisi var oldukça tartışılarak iyileştirilmeye çalışılan bir konu, aynı zamanda vatandaş içinde bir eğitim süreci olmaya devam edecektir. Çalışmada araştırma soruları bağlamında siyasal ilgi, bireylerin siyasal olayları, siyasal sistemin akışını, gündemi sürekli ve düzenli olarak takip etmesi olarak; siyasal katılım ise bu ilginin eyleme geçiş biçimi olarak ele alınmış, ancak siyasal ilgi ve katılım bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Siyasal İlgi ve Katılımın Düzeyleri

Toplumların yapısı, siyasal sistemlerinin özellikleri, siyasi kültürü ya da bu kültürde ve sistemde şekillenen bireylerin kişilik özelliklerinin farklılığı gibi faktörlerin etkisiyle vatandaşlar siyasete karşı farklı derecelerde ilgi gösterirler. Bu nedenle siyasal faaliyetlere katılma, değişik düzeylerde ve şekillerde kendini gösterebilir. Bu konuda çeşitli ölçütler çerçevesinde Lester W. Mibrath (1965), Verba ve Nie (1972), Robert Dahl (1963), Barnes ve Kaase (1979) gibi isimler siyasal katılma düzeylerine ilişkin farklı sınıflandırmalar yapmışlardır. Söz konusu bütün sınıflandırmalarda, siyasal ilgi ve katılma davranışını düzeyleri hiyerarşik şekilde azdan çoğa şeklinde artarak belirli bir yoğunluk bakımından yapılmıştır.

Dahl'a göre (1963), siyasal katılımın birbirinden bağımsız olmayan hatta birbiriyle ilgili dört boyutu vardır. Bunlar; siyasal olayları izlemeyi içeren *ilgi*, siyasal olaylara önem vermek anlamına gelen önemseme, olaylar hakkında bilgi sahibi olmak anlamına gelen *bilgi*, siyasal olaylara aktif olarak dâhil olmak olan *eylem*. Aynı şekilde Dahl (1963), *siyasal olmayan tabaka*, *siyasal tabaka*, *iktidar peşinde koşanlar* ve *iktidar sahipleri* olarak toplumu siyasal katılma açısından dört gruba ayırmıştır.

Milbrath'a göre (1965), siyasal katılma faaliyetleri farklı düzeylerde, aralarında bir yoğunluk farkı olacak şekilde belli bir hiyerarşide gerçekleşebilir. *En alt kademedeki* gazete, dergi, radyo ve televizyon yolu ile siyasal olayları *izleme*, dinleyici olarak mitinglere katılma, siyasi konularda tartışma gibi *seyirci/izleyici (spectator) faaliyetleri* yer alır. Günümüzde seyirci faaliyeti olarak sosyal medyada siyasileri ve siyasal olayları takip etmeyi de düşünebiliriz.

Geçiş faaliyetleri (transitional) olarak adlandırdığı *orta kademede*, siyasal olaylar karşısında bir duruş sergileyerek eyleme geçme söz konusudur. Örneğin, sosyal medyada siyasi paylaşım yapmak, gazetede/internet sitesinde yazı yazmak, mitinglerde ve eylemlerde konuşma yapmak ve siyasal liderlerle görüşme yapmak orta düzey katılma davranışı arasında sayılabilir. Bireyin *oyuncu (gladitorial)* olduğu *ileri kademe* ise; bir siyasal partiye aktif üye olmak, seçimlerde aday olmak ya da seçim kampanyasında fiilen çalışmak gibi siyasal olayların bizzat içinde bulunularak aktif rol alınan siyasal faaliyetleri kapsar. Benzer bir sınıflandırmayı Baykal (1970) yapmış ve bu tarz sınıflandırmalarının sistemler arası farklara göre değişebileceğini vurgulamıştır. Baykal'a göre (1970), bütün toplumlarda kabul edilebilecek siyasal katılma düzeyleri; *siyasal olayları izleme, siyasal olaylar hakkında tavır alma ve siyasal olayların içine karışma* şeklinde gerçekleşir. Kişinin amacının siyasal olayları ve gündemi takip etmek olan *ilk düzeyde*; birey siyasi ideolojisinin ağırlığı olmadan siyasal olayları ve olguları izler genelde kitle iletişim araçlarıyla takip eder. Bireyin izleme eyleminden daha yoğun bir siyasal faaliyet içine girdiği *ikinci düzeyde* birey, izlemenin ötesine geçerek kitle iletişim araçlarını kullanarak ya da özel temaslarla siyasal grupların yanında ya da karşısında net bir tutum alarak düşüncelerini açıklar, siyasi konularda tartışır ve siyasal olaylar hakkında tavır takınır. Siyasal katılmanın en üst seviyesi olan *üçüncü düzeyde* ise birey, siyasal partilere veya derneklere üye olur, bunlar içerisinde görev alır, yürüyüş ve mitinglere katılarak aktif görev alır ya da seçimlerde aday olarak siyasal olayların içine karışır.

Verba ve Nie'e göre (1972), siyasal katılım belirli düzeylerde altı şekilde gerçekleşir. Bunlar; siyasal katılım anlamında *biç aktif olmayanlar, tamamen aktif olanlar* (her türlü siyasal faaliyete katılanlar), *sadece oy verenler, sınırlı düzeyde aktif olanlar* (kişisel sınırlı katılımlar, sadece kendi hayatları söz konusu olduğunda aktif olanlar), *komünalistler* yani grup / topluluk olarak katılım gösterenler, *aktif siyasal kampanya faaliyetinde* (toplumsal faaliyet içinde yer almayan ancak seçim gibi siyasi kampanya dönemlerinde aktif olanlar, siyasal partilerde görev alanlar) bulunanlar şeklindedir.

Siyasal katılma faaliyetlerini Barnes ve Kaase (1979) de olağan siyasal katılma, protesto davranışı ve baskıcı eylem şeklinde sınıflandırmıştır. Aslında temelde bu sınıflandırma literatürde çoğu zaman *olağan* ve *olağandışı siyasal katılma* şeklinde incelenmektedir. Olağan siyasal katılma, siyasal rejim tarafından onaylanmış, sınırları belirlenmiş kural ve normlara uygun katılma faaliyetlerini içerirken; protesto ve baskı eylemlerini içeren olağandışı siyasal katılma ise, rejimin kural ve normlarının, meşru çerçevenin dışına çıkarak, yasaları çiğneyerek hatta bazen fiziksel kuvvete başvurulmuş faaliyetleri kapsamaktadır (Barnes ve Kaase, 1979).

Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler

Seçim sosyolojisi araştırmaları, siyasal katılımın temelini oluşturan siyasal tutum ve davranışların farklılaşmasında *yaş, cinsiyet, yerleşme biriminin özelliği yani kentleşme düzeyi, aile, yaşam ve eğitim düzeyi, meslek, arkadaş grubu* gibi demografik, ekonomik ve kültürel faktörlerin çok etkili olduğunu göstermiştir (Alkan, 1998; Almond ve Verba, 1965; Akgün, 2007; Baykal, 1970; Çarkoğlu, 2001; Duverger, 2007; Erdoğan, 2013; Lipset, 1960; Kalaycıoğlu, 1983; Kışlalı, 2005).

Gençlerin siyasal ilgi ve katılımını ölçen çalışmalarda *yaş ve cinsiyetin* önemli bir faktör olduğu görülmüş bu konuda hem yurt içinde (Çarkoğlu, 2001; Erdoğan, 2013, 2017; Gökçe vd., 2017; Tatar, 2003) hem de yurt dışında yapılan birçok araştırmada, genç nüfusun siyasal katılım düzeyinin düşük olduğu görülmüştür (Borre, 2000; Dixon, 1996; Dudley ve Gitelson, 2003; Flanagan, 2003; Soule, 2001; Torney-Purta ve Amadeo, 2003; Wilkins, 1999). Bu konuda yapılan çalışmalarda, gençlerin genellikle topluma daha az entegre oldukları, siyasi katılım konusunda daha az deneyime sahip oldukları (Brady vd., 1995) ve daha düşük sosyoekonomik kaynağa sahip oldukları düşünüldüğünden siyasal katılım düzeylerinin düşük olduğu varsayılmaktadır (Gallego, 2007; Kriesi, 2008; Loncle vd., 2012; Melo ve Stockemer, 2014). Türkiye'de gençlerin siyasal katılım düzeylerini ölçmek için 1999'da (Çarkoğlu, 2001) yapılan daha sonra 1999–2003 yılları arasında gençlerin katılım düzeyini karşılaştırmak için tekrar edilen araştırmalarda (Erdoğan, 2013), geleneksel siyasal katılım biçimi olan oy verme dışında bütün katılım türlerinde gençlerin katılımının düşük olduğu görülmüştür. İkinci araştırmada (Erdoğan, 2013), oy verme davranışında da kayda değer bir azalma olduğu görülmüş, bu genel azalmaya rağmen oy verme en yaygın siyasal katılım eylemi olmaya devam etmiştir. Aynı şekilde 2016 yılında 25 ilde gençlerin siyasal ilgi ve katılımını ölçen başka bir araştırmada da gençler arasında, oy verme davranışının en yaygın ve popüler siyasal katılım biçimi olmaya devam ettiği görülmüştür (Erdoğan, 2017).

İlerleyen *yaşla* birlikte bireylerin siyasal tercihlerinde kararlılık görülmekte ve siyasal ilgi ve katılım düzeyi ile eylemi daha düzenli hale gelmektedir. Bu nedenle yaş ilerledikçe siyasal katılımın artması beklenir (Kalaycıoğlu, 1983). Özellikle orta yaş olarak nitelenen (25–45) grupta bireyler bir meslek mensubu olarak toplumda bir yer edinmiş olduklarından siyasal ilgi ve katılım düzeyleri daha yüksektir (Kışlalı, 2005; Tatar, 2003). Milbrath'a göre (1965) siyasi katılım yaşla birlikte kademeli olarak artmaktadır, yazar siyasal katılım düzeyinin kırklı ve elli yaşlarda zirveye ulaştığını, altmış yaşından sonra kademeli olarak düştüğünü vurgulamaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalarda, genel olarak yaşlıların tutucu eğilimlerine karşı, gençlerin daha çok değişime ve yeniliğe açık oldukları siyasal tutumlarının siyasal ilgi ve katılım düzeylerinin daha kolay değiştiği ortaya çıkmıştır (Baykal, 1970; Kışlalı, 2005). Aynı şekilde

araştırmalarla ortaya konan ve genellenen bir diğer durum, kadınların erkeklere oranla siyasal ilgi ve katılımlarının düşük olduğu ve erkeklerin siyasal tutumlarında, kadınlara oranla daha tutucu olduğudur (Almond ve Verba, 1963; Çukurçayır, 2006; Eser ve Sarışahin, 2016; Kalaycıoğlu, 1983; Kışlalı, 2005; Tatar, 2003). Erkeklerin genel olarak sosyoekonomik olarak gelir düzeylerinin daha yüksek olması, siyasal parti ve örgütleriyle daha sıkı bağlar kurmaları nedeniyle kadınlardan daha fazla siyasal faaliyet içinde olmaları beklenir (Verba vd., 1971). Nitekim Verba vd.'nin (1978) yedi farklı ülkede yaptıkları araştırma sonucunda aynı eğitim düzeyinde olan kadın ve erkeklerin siyasal ilgi ve katılım düzeyinde farklılıklar görülmüş, erkeklerin aldıkları eğitimi daha fazla siyasal faaliyete dönüştürdükleri ortaya çıkmıştır.

Çocukluk kazanımları, yetişkin davranışını doğrudan etkilediğinden dolayı siyasallaşma sürecinde en önemli belirleyicisi, siyasallaşma sürecinin ilk basamağı çocuğun içine doğduğu ailedir (Easton ve Dennis, 1969; Duverger, 2007; Uysal, 1984). Bilinçli toplumsallaştırma sürecinde rol alan ailenin, bireylerin demokratik süreç ve değerlerle bütünleşmesinde büyük etkisi olur. Aile, toplumda geçerli olan norm ve değerleri aile üyelerine aktarırken aile içindeki somut ilişkilerle belli karar verme ve siyasal tutum ve katılma kalıplarını da aktarır. Bu nedenle çoğu zaman toplumsal bir değişiklik ailenin değerlerine uymuyorsa bireyin bu yeni değişikliği ve değerleri kabul etmesi, benimsemesi ve eyleme dönüştürmesi zordur (Uysal, 1984). Ancak eğitim olanakların iyileşmesi, teknolojik imkânların gelişmesi ve dijitalleşme ile bu etki ya azalmış ya da aileye ek olarak bireyin üyesi olduğu örgütler, okul ve arkadaş çevresi, kitle iletişim araçları, sosyal medya, eğitim kurumları ve toplumsal hareketlilik gibi diğer önemli faktörler devreye girmiştir. Özellikle yaş ilerledikçe söz konusu faktörler bireyler üzerinde aileden daha etkili olmaktadır.

Siyasal katılma eylemini gelişme ve modernleşmenin zorunlu bir boyutu olarak ele alan, kentlerin sağladığı olanakların siyasal ilgi ve katılmayı olumlu etkileyen kültürel ve siyasal bir çevre oluşturduğunu savunan birçok görüşe göre (Milbrath, 1965) *kentlerde*, kırsal oranla siyasal ilgi ve katılım düzeyi yüksektir (Kalaycıoğlu, 1983). Bu görüşün temelinde kentte eğitim seviyesinin daha yüksek olması yatar. Lerner (1964), siyasal katılma ve kentleşme arasında neden-sonuç bazlı bir modelleme kurmuştur. Lerner'e göre (1964), kentleşme ve sanayileşme düzeyi arttıkça okuryazarlık artacak, eğitim düzeyi yükselecek bu durum kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasını ve takibini kolaylaştırarak temelde oy verme ve diğer siyasal katılım faaliyetlerinde artış olacaktır. Bir başka görüşe göre ise, yerleşim yeri büyüdükçe ve kentleşme düzeyi arttıkça, siyasal eylem alanı genişleyip karmaşık hale geldikçe siyasal katılım azalacaktır. Buna göre birçok araştırmada da kentleşme ile siyasal katılma arasında doğrudan ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır (Inkeles, 1969; Kalaycıoğlu, 1984). Hatta bazı araştırmalarda (Baykal, 1970; Özbudun,

1975; Tatar, 2003) toplumsal baskı ve kontrolün yüksek olduğu daha homojen olan kırsal, seçimlerde oy kullanma bazlı siyasal katılım düzeyinin kentten daha yüksek olduğu görülmüştür. *Kentte yaşama süresi* yani *kentlileşme olgusu* ise siyasal ilgi ve katılım düzeyini doğrudan etkilemektedir (Özer, 1988), ancak kentlileşme olgusu katılımı arttıran tek neden değildir. Kentlileşme düzeyi; eğitim, gelir, meslek gibi diğer değişkenlerden bağımsız düşünülemez.

Siyasal katılma ile *yaş, gelir, eğitim, meslek ve sosyal statü* yönünden güçlü bir ilişki olduğu yapılan birçok araştırmada ortaya çıkmıştır. Yüksek gelir sahipleri, yüksek statülü ve eğitilmiş bireylerin siyasal ilgi ve katılım düzeyleri yüksektir. Özellikle yapılan araştırmalarda siyasal ilgi ve katılımı etkileyen faktörlerden en belirleyici olanın *eğitim* olduğu ortaya çıkmıştır (Almond ve Verba, 1963; Baykal, 1970; Dawson ve Prewitt, 1969; Emler ve Frazer, 1999; Eser ve Sarışahin, 2016; Huntington ve Dominguez, 1975; Verba vd., 1971; Verba vd., 1978; Kalaycıoğlu, 1983). Almond ve Verba'nın (1963), beş farklı ülke üzerinde yaptıkları araştırmada, siyasal kültür farklılıklarına rağmen eğitim seviyesi yüksek bireylerin, siyasal ilgi ve katılım düzeylerinin de yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Emler ve Frazer (1999) eğitimin politik çıktıları üzerine yaptıkları bir araştırmada, düşük eğitimin antidemokratik tutumlarla ilişkili olduğunu, aynı zamanda eğitim süresinin artması ile siyasal ilgi ve katılım düzeyinin pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Siyasal ilgi ve katılım düzeyini ölçen hemen hemen her araştırmada, eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin bir görev duygusu ve yurttaşlık bilinciyle siyasete karşı ilgi ve katılma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Baykal, 1970; Dawson ve Prewitt, 1969). Hatta bazı araştırma sonuçlarında, eğitim düzeyi arttıkça siyasal yaşama katılmanın daha yoğun olduğu, bireyin sahip olduğu eğitim ve beceri düzeyi arttıkça daha karmaşık katılma ilişkilerinde yer aldığı görülmüştür (Kalaycıoğlu, 1983; Verba vd., 1978). Çünkü eğitim bireye toplumsal kurum ve yapıları değiştirme konusunda bir inanç ve yetenek aşar, siyasal kaynakları kullanmayı ve iktidar ilişkilerini anlamayı öğretir (Dawson ve Prewitt, 1969). Aynı zamanda eğitim, çoğu zaman beraberinde bireyin siyasal ve ilgi ve katılım düzeyini artıracak ve bu ilgiyi eyleme dönüştürmesini kolaylaştıracak belirli bir gelir, meslek ve statü de sağlar. Aynı zamanda gelir, eğitim, meslek ve sosyal statü değişkenlerini yaştan bağımsız düşünemeyiz (Baykal, 1970; Kalaycıoğlu, 1983; Kalaycıoğlu, 1984). Birey yaş aldıkça toplumsallaşma ve siyasallaşma süreçlerinden geçerek birtakım ilişkiler ve arkadaşlıklar geliştirecek beraberinde belli bir eğitim ile statü, meslek ve gelir elde edecektir. Yüksek sosyoekonomik statüye sahip olan bir birey, sahip olduğu eğitim düzeyi ve meslek olanaklarıyla kitle iletişim araçlarını daha iyi kullanacak, toplumsal ve siyasal örgütlerde daha çok yer alabilecek ve sahip olduğu daha fazla bilgi, kaynak ve güdüyle siyasal ilgi ve katılım düzeyi daha yüksek olacaktır. Özellikle Kalaycıoğlu'nun (1983) Türkiye, Kenya ve Kore üzerinde yaptığı araştırmada, Türkiye'de sosyoekonomik statünün siyasal ilgi ve katılım düzeyinde çok belirleyici olduğu görülmüştür.

Aynı şekilde Verba vd.'nin (1978) yedi farklı ülke (Avusturya, Hindistan, Japonya, Hollanda, Nijerya, ABD, Yugoslavya) üzerinde yaptıkları araştırmada, sosyoekonomik kaynak düzeyi arttıkça siyasal ilgi ve katılımın hem hacim olarak hem de çeşitlilik olarak arttığı görülmüştür. Bireyin sosyoekonomik statüsü ne kadar yüksekse, toplumdaki konumu korumak ve sürdürmek isteğiyle siyasal olayları daha yakından takip eder ve siyasal sistemin işleyişinin içinde daha çok bulunarak iktidarı etkilemeyi daha çok amaçlar.

Siyasal toplumsallaşma sürecinde çevrenin ve örgütsel bir grubun rolünün de azımsanmayacak payı olduğundan, kişinin katıldığı bireysel tartışmalar ile arkadaş, iş ve aile çerçevesinden göreceği siyasal ilgi ve katılma yönündeki tutum ve davranışlar, bireylerin siyasal ilgi ve katılım düzeyini arttıracaktır (Lipset, 1960). Bu nedenle eğitim ve meslek gibi hatta ona bağımlı olarak gelişen bireylerin siyasal ilgi ve katılım düzeyini etkileyen bir diğer değişken *arkadaş gruplarıdır*. Birey, yakın çevresiyle ilişki kurma ve ortak hareket edebilme güdülerıyla birlikte olduğu arkadaş grubunun norm ve değerlerinden etkilenebilir, böylece siyasal yöneliminde bir değişiklik olabileceği gibi siyasal ilgi ve katılım düzeyinde de değişiklik olabilir (Kalaycıoğlu, 1983). Bireyin siyasete ilgisinin derecesi, kendisini etkin hissetmesi, çevresindeki insanlara güvenmesi gibi olgular da siyasal katılma davranışının oluşmasında belirleyicidir. Hatta tek başına siyasal ilgi ve katılım düzeyi gösterememiş bir birey için, bir grup ya da örgütle hareket edebilme yeteneği, siyasal kaynak yetersizliğini giderici ve daha eşitlikçi bir ortam yaratılmasına olanak sağlar (Verba vd., 1978). Bireyler genel olarak dâhil oldukları grup ya da örgüt içinde bir eğitim süreci gibi, bir takım davranış kalıplarına maruz kalabilir, bazı rollere uygun davranışlar edinmek için gerekli becerileri geliştirmek durumunda kalabilir. Siyasal ilgi ve katılımı etkileyen söz konusu değişkenlerin hepsi teker teker bireyin toplum içindeki yerini belirleme ve siyasal toplumsallaşması noktasında çok önemlidir. Ancak bireyin siyasal ilgi ve katılımını etkileyen bu değişkenlerin teker teker siyasal toplumsallaşma üzerindeki etkisi değil, değişkenlerin hepsinin bireye kazandırdığı toplumsal statüdür (Özer, 1988).

Bu çalışmada *eğitim* faktörü, hem cinsiyet rollerinden kaynaklı farklılıkları en aza indirdiğinden hem de bilinç, gelir, meslek ve sosyoekonomik statü konusunda belirleyici olacağından en önemli değişken olarak görülmüştür. Ayrıca üniversite ortamı; öğrencilerin yeni bir kimlik kazandıkları, toplumsal ve sosyal gruplarla tanışarak etkileşime girdikleri, siyasal ve toplumsal olarak sosyalleştikleri, siyasal olaylar hakkında bir bakış açısı kazandıkları mekânlardır. Bu nedenle çalışmada, diğer değişkenler de dikkate alınarak öğrencilerin üniversitede ağırlıklı olarak sosyal ve siyasal içerikli bir *eğitim* olarak geçirdikleri *sürenin* siyasal ilgi ve katılım düzeylerine olumlu katkı yapacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma, SBKY eğitiminin içerik olarak siyasal ilgi ve katılım düzeyini etkileyeceği varsayımından yola çıkarak dört yıllık eğitim sonunda öğrencilerinin siyasal katılma düzeylerinin nasıl değiştiğini incelemeyi amaçlamıştır. Amaç doğrultusunda SBKY öğrencilerinin siyasal ilgi ve katılım düzeylerini ölçmek için kullanılan anket, literatürden yararlanılarak ilgili konuyu etkileyen değişkenler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bu kapsamda anket; siyasal ilgi ve katılım düzeyine etki eden demografik değişkenleri, öğrencilerin ve ailelerinin siyasal ilgi ve katılım düzeyini, öğrencilerin üniversitede geçirdiği süre, ortam ve SBKY eğitimin etkisini ölçmeyi amaçlayan sorulardan oluşmaktadır. Anket, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, SBKY bölümüne 2018–2019 eğitim öğretim döneminde yeni kayıt yaptıran 1. sınıf öğrencilerine 2018 yılının Ekim ayında yapılmıştır. Aynı öğrenciler 2021–2022 eğitim öğretim yılında 4. sınıfa geldiklerinde ankete üç yeni soru (SBKY eğitimi hakkında) eklenerek aynı anket 2022 yılının Mayıs ayında tekrar uygulanmıştır. Böylece araştırmada üniversiteye yeni başlamış olan öğrencilerin 4. sınıfa geldiklerinde; üniversitede geçirdikleri süre, üniversite ortamı ve SBKY bölümünde aldıkları dört yıllık eğitimin siyasal ilgi ve katılım düzeylerine nasıl bir etki yaptığı ölçülmek istenmiştir.

Araştırmanın evrenini, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde 2018–2019 eğitim öğretim yılında kayıt yaptıran 1. sınıf SBKY öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada bir örneklem grubu belirlenmemiş olup evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. 2018 yılında SBKY bölümünün birinci öğretimine 117, ikinci öğretime ise 82 öğrenci olmak üzere toplam 199 öğrenci kayıt yapmıştır. Daha sonra söz konusu öğrencilerin 4. sınıf oldukları 2021–2022 eğitim öğretim döneminde, dikey geçiş sınavı ya da yatay geçişle gelen ve giden öğrenciler söz konusu olduğundan hâlihazırdaki 4. sınıf SBKY birinci öğretim öğrencilerin sayısı 122 kişi olmuş, ikinci öğretim öğrenci sayısı ise 82 olarak kalmış ve toplam mevcut 204 kişi olmuştur.

2018–2019 eğitim öğretim döneminde toplam 199 kişi olan 1. sınıf SBKY öğrencilerinden 175'ine ulaşılmıştır. 2021–2022 eğitim öğretim döneminde toplam 204 kişi olan 4. sınıf SBKY öğrencilerinden ise 122'sine ulaşılmıştır. "*Bu ankete daha önce 1. sınıftayken (Ekim 2018'de) katıldınız mı?*" şeklinde ankete eklenen soruya "evet" yanıtı veren 4. sınıf öğrencilerinden 117 kişi araştırma kapsamında değerlendirilirken; söz konusu soruya "hayır" yanıtı veren 5 kişi araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

4. sınıflara yapılan ankete eklenen üç soru şunlardır; "*4 yıllık SBKY eğitimi boyunca ideolojik bakış açınızda değişiklik oldu mu?*", "*4 yıl önce bir (1. sınıftayken), siyasal ideolojimi yoktu bugün var diyebiliyor musunuz?*", "*4 yıllık SBKY eğitimi, siyasi olaylara bakış açınızı ve siyasi olayları yorumlama yeteneğinizi geliştirdi mi?*" Eklenen sorularla dört yıllık SBKY eğitiminin

ve üniversite ortamında geçirilen sürenin siyasal ilgi ve katılım düzeylerini nasıl ve ne yönde etkilediği ortaya konulmuştur. Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 18.01.2022 tarihli ve 116/4 sayılı kararı ile uygun bulunmuş, anket uygulaması gönüllülük esası çerçevesinde yapılmıştır.

Anket formları aracılığıyla elde edilen veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 23.0) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Uygulanan ankette 5'li likert yöntemi kullanılmış ve toplanan puanların aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde hesaplamaları ile analiz edilmiştir. Veriler normallik testine tabi tutularak, her bir boyutun basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewness) değerleri bulunmuştur. Elde edilen Kurtosis değeri -0,104 ve Skewness değeri ise 0,279 elde edilmiş ve verilerin normal dağıldığı görülmüştür.

İfadelerin demografik değişkenler ile karşılaştırmaları yapılırken parametrik testlerden faydalanılmıştır. İkili grupların karşılaştırılmasında parametrik testlerden olan (t testi) ve ikiden daha fazla grubun karşılaştırılmasında ise parametrik testlerden olan varyans analizi (ANOVA) (F testi) kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farkın kaynağını tespit etmek üzere ileri analiz olarak "Tukey" testi kullanılmıştır. Araştırmanın sadece Süleyman Demirel Üniversitesi, SBKY

Bölümü 2018–2019 eğitim öğretim yılında kayıt yaptıran öğrencilere uygulanması araştırmanın ilk sınırlılığını oluşturmaktadır. Bunun yanında araştırmada ilk verilerin 2018 yılının Ekim ayında, ikinci verilerin ise 2022 yılının Mayıs ayında toplanmış olması yani araştırmanın uzun bir zamana yayılması nedeniyle oluşabilecek toplumsal, sosyal, ekonomik ve çevresel değişikliklerin oluşma riskini artırması araştırmanın ikinci sınırlılığını oluşturmaktadır. Nitekim bu süre zarfında dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi ortaya çıkmış ve toplumu birçok yönden etkilemiştir. Bu kapsamda pandeminin 4. sınıf öğrencilerinin cevaplarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ve ankette yer alan sorulara ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde hesaplamaları sunulmuştur. Ayrıca 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin karşılaştırmalarında kullanılan t testi ve varyans analizi (ANOVA) sonuçları sunulmuştur. İlk olarak araştırmaya katılan öğrencilerin demografik değişkenlere göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü üzere 1. sınıf öğrencileri 18–24 yaş arasında dağılım göstermekte iken; 4. sınıf öğrenciler 22–28 yaş arasında dağılım göstermektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.

1. Sınıf				4. Sınıf			
Değişken	Kategori	n	%	Değişken	Kategori	N	%
Yaş	18	35	20	Yaş	22	25	21,4
	19	68	38,9		23	48	41,0
	20	51	29,1		24	37	31,6
	21	11	6,3		25	2	1,7
	22	5	2,9		26	2	1,7
	23	3	1,7		27	2	1,7
	24	2	1,1		28	1	0,9
Cinsiyet	Kadın	94	53,7	Cinsiyet	Kadın	60	51,3
	Erkek	81	46,3		Erkek	57	48,7
Ailenin Yaşadığı Yer	Büyük Kent (Büyükşehir)	80	45,7	Ailenin Yaşadığı Yer	Büyük Kent (Büyükşehir)	47	40,2
	Kent	32	18,3		Kent	18	15,4
	İlçe	47	26,9		İlçe	44	37,6
	Köy	16	9,1		Köy	8	6,8
Aile Gelir Durumu	1603 ve daha az	18	10,3	Aile Gelir Durumu	4250 ve daha az	26	22,2
	1604-2000	37	21,1		4251-5000	19	16,2
	2001-4000	85	48,6		5001-7000	24	20,5
	4000-5000	20	11,4		7001-9000	20	17,1
	5001 ve üzeri	15	8,6		9001 ve üzeri	28	23,9

Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	9	5,1	Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	1	0,9
	Sadece okur-yazar	5	2,9		Sadece okur-yazar	2	1,7
	İlkokul Mezunu	68	38,9		İlkokul Mezunu	43	36,8
	Ortaokul mezunu	43	24,6		Ortaokul mezunu	28	23,9
	Lise mezunu	37	21,1		Lise mezunu	34	29,1
	Önlisans Mezunu	2	1,1		Önlisans Mezunu	1	0,9
	Lisans Mezunu	8	4,6		Lisans Mezunu	7	6,0
	Lisansüstü	3	1,7		Lisansüstü	1	0,9
Baba Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	4	2,3	Baba Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	1	0,9
	Sadece okur-yazar	5	2,9		Sadece okur-yazar	-	-
	İlkokul Mezunu	5	29,7		İlkokul Mezunu	32	27,4
	Ortaokul mezunu	36	20,6		Ortaokul mezunu	25	21,4
	Lise mezunu	45	25,7		Lise mezunu	39	33,3
	Önlisans Mezunu	1	7,4		Önlisans Mezunu	4	3,4
	Lisans Mezunu	17	9,7		Lisans Mezunu	16	13,7
	Lisansüstü	3	1,7		Lisansüstü	-	-
Anne Meslek	Ev Hanımı	138	78,85	Anne Meslek	Ev Hanımı	90	76,92
	Memur	7	4,0		Memur	6	5,13
	Esnaf	6	3,43		Esnaf	3	2,56
	İşçi	16	9,14		İşçi	11	9,40
	Çiftçi	1	0,58		Çiftçi	2	1,72
	Diğer	7	4,0		Diğer	5	4,27
Baba Meslek	İşsiz	2	1,14	Baba Meslek	İşsiz	2	1,72
	Memur	44	25,14		Memur	13	11,11
	Esnaf	34	19,43		Esnaf	28	23,92
	İşçi	47	26,86		İşçi	31	26,50
	Çiftçi	15	8,57		Çiftçi	13	11,11
	Diğer	33	18,86		Diğer	30	25,64

Her iki anket döneminde de kadın öğrenciler çoğunluktadır. Ankete katılan öğrencilerin çoğunluğu büyükşehirde yaşamaktadır ve dağılımlar her iki anket döneminde de benzerlik göstermektedir. Anketin 1. sınıflara yapıldığı Ekim 2018 döneminde asgari ücret net 1.603 TL iken; 4. sınıflara uygulandığı dönemde asgari ücret net 4.250 TL'dir. Her iki dönemde de en alt gelir seviyesi, asgari ücret ve altı şeklinde belirlenmiştir. 1. sınıfta okuyan öğrencilerin ailelerinin gelirleri 2.000 – 4.000 TL arasında (%48,6) orta seviyede yoğunlaşırken; öğrenciler 4. sınıfa geldiklerinde ailelerinin gelirleri daha dağınık bir görünüm sergileyerek 4250 ve daha az (%22,2) ile 9001 ve üzeri (%23,9) gelir seviyesinde yoğunlaşmıştır. 4. sınıf öğrencilerinin ailelerinin gelir seviyelerinin en alt ve en üst kategoride yoğunlaşarak iki zıt kutbun oluşması önemli bir veri olarak durmaktadır. Ankete katılım sağlayan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ağırlıklı olarak ilk, orta ve lise mezunu iken; babalarının eğitim seviyesi ortaokul, lise ve lisans mezunu

olacak şekilde daha yüksek düzeydedir. Katılım sağlayan öğrencilerin anneleri ağırlıklı olarak ev hanımı iken; baba mesleklerinde memur, esnaf ve çiftçi ön plandadır. ■ Tablo 2'de öğrencilerin ankette yer alan ifadelerine vermiş oldukları yanıtların ortalamaları ve standart sapmalarına yer verilmiştir.

■ Tablo 2'de görüldüğü üzere ankete katılım sağlayan öğrencilerin anne ve babalarının siyaseti ve gündemi takip etme durumları ve özellikle sosyal medyadan ve internetten takip etme durumları geçen dört yıllık sürede bir artış göstermiştir. Aile üyelerinin seçimlerde düzenli oy kullanma durumlarında önemli bir fark bulunmamıştır. Buna karşın aile üyelerinin siyasal ilgi ve katılma düzeylerinin genel olarak azaldığı görülmektedir.

Ev içinde siyasi konuların konuşulması ve siyasi gündem konularındaki tartışma, aile üyelerinin arkadaş ve akraba

■ **Tablo 2.** Ankette Yer Alan İfadelerin Ortalamaları ve Standart Sapmaları

İfade	1. Sınıf		4. Sınıf	
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS
Babam, ulusal siyaseti ve gündemi takip eder.	4,1257	,99780	4,2564	,89205
Annem, ulusal siyaseti ve gündemi takip eder.	2,8457	1,09028	2,9402	1,15438
Aile üyeleri güncel siyaseti sosyal medyadan, internetten takip eder.	3,1600	1,22127	3,4786	1,17882
Ev içinde siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartışma ortamı olur.	3,4286	1,31930	3,2991	1,22661
Aile üyeleri seçimlerde düzenli oy kullanır.	4,8343	,54769	4,8120	,62879
Aile üyeleri siyasi partilerin İl-İlçe teşkilatı, kadın ve gençlik kolları gibi birimlerinde görev almıştır.	1,9143	1,36397	1,8547	1,28160
Aile üyeleri, seçim mitinglerine katılır.	2,2586	1,35442	1,6838	1,06390
Aile üyeleri, siyasi parti çalışmalarına katılır.	1,7143	1,14399	1,5128	,92490
Aile üyelerinden, seçimlerde adaylığını koyan vardır.	1,3314	,88661	1,3504	,89362
Aile üyeleri içinde aktif siyasette olan (vekil, partide, il-ilçe teşkilatında görev alan) vardır.	1,5886	1,21858	1,3932	,97342
Aile üyeleri, yerelde yapılan siyasi faaliyetlere daha fazla ilgi gösterir.	2,6571	1,32055	2,3675	1,22191
Aile üyeleri arkadaş ve akraba ortamlarında siyasi konularda, güncel siyasi gündem hakkında tartışır.	3,5200	1,25414	3,3333	1,38340
Aile üyeleri, sosyal medyadan siyasi paylaşım yapar.	1,9429	1,32055	1,7094	1,21811
Aile üyeleri, herhangi bir konuda imza kampanyasına katılır.	1,9143	1,15399	1,5128	,97923
Aile üyelerinin sendika üyeliği vardır.	1,8000	1,36036	1,5128	1,14933
Kendime yakın gördüğüm siyasi partinin (İl-İlçe teşkilatına gençlik kolları-kadın kolları) çalışmalarına katılırım.	1,9310	1,31063	1,7436	1,26050
Seçimlerde oy kullanırım.	4,4971	1,23584	4,7778	,65799
Siyasi mitinglere vb. katılırım.	2,6171	1,44904	2,0000	1,26627
Basında güncel siyasetle ilgili çıkan haberleri izlerim.	4,1040	1,04026	4,3162	1,03931
Gazete okurum (basılı ya da internet üzerinden).	3,6800	1,15987	3,6897	1,34108
Güncel siyaseti sosyal medyadan, internetten takip ederim.	4,0343	1,11364	4,4701	,80486
Sosyal medyadaki siyasi paylaşımları beğenirim.	2,7829	1,53830	2,7009	1,48129
Sosyal medyadaki siyasi paylaşımlara yorum yaparım.	2,0057	1,32395	1,7265	1,23612
Sosyal medyada siyasi paylaşım yaparım.	2,0460	1,57955	1,8034	1,24041
Arkadaşlarla siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartışırız.	3,4743	1,31664	3,8462	1,17895
Arkadaş çevrem, siyasete katılımımı etkiler.	2,1771	1,35932	2,2906	1,42066
Eğitim gördüğüm alan siyasete katılımımı etkiler.	3,2398	1,52849	3,3248	1,43737
Siyasal ilgi ve katılımı vatandaşlığın gereği olarak görürüm.	4,0575	1,20554	4,0085	1,23523
İsparta'daki yerel gazeteleri, yerel haber internet sitelerini, yerel TV programlarını takip ederim.	2,1371	1,37863	2,5470	1,27642
Yeni dijital olanaklar (cep telefonu, internet, sosyal medya, elektronik gazeteler, haber siteleri) siyasete katılımımı olumlu etkiler.	3,8057	1,30735	3,7949	1,26993

ortamlarında siyasi konularda tartışması, aile üyelerinin sosyal medyada siyasi paylaşım yapma ve herhangi bir konuda imza kampanyasına katılma durumlarında azalma olduğu görülmüştür. Aynı şekilde aile üyelerinin seçim mitinglerine, parti çalışmalarına katılma ve siyasi partilerin çeşitli kademelerinde görev alma durumlarında azalma olduğu ve yerelde yapılan siyasete olan ilginin düştüğü görülmüştür.

Ankette yer alan ifadeler ile demografik özellikler, t test ve varyans analizlerine tabi tutulmuş ve sadece anlamlı değişiklik bulunan ifadelere yer verilmiştir. Bu kapsamda ankete katılım sağlayan öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Ev içinde siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartışma ortamı olur” (t=2,301, p=0,011) ve “Aile üyeleri arkadaş ve akraba ortamlarında siyasi konularda, güncel siyasi gündem hakkında tartışır” (t=1,748, p=0,041) ifadelerinde anlamlı değişiklik bulunmuştur. Yani kadın öğrenciler aile içinde siyasi konuların daha çok konuşulduğunu ve tartışıldığını belirtmişlerdir. Bunun yanında “Kendime yakın gördüğüm siyasi partinin (İl-İlçe teşkilatına gençlik kolları-kadın kolları) çalışmalarına katılırım” (t=3,444, p=0,001) ifadesinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu ifadeye ise farklılık, kadınların üye olduğu siyasal partideki siyasal faaliyetlere daha fazla katılım sağladığını beyan etmesinden kaynaklanmıştır. Aynı şekilde “Siyasi mitinglere vb. katılırım” (t=3,098, p=0,001), “Sosyal medyadaki siyasi paylaşımlara yorum yaparım” (t=2,714, p=0,004) ve “Arkadaşlarla siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartışırız” (t=3,196, p=0,001) ifadelerinde de anlamlı farklılık bulunmuştur. Buradaki farklılık erkek öğrencilerin daha fazla siyasi mitinglere katılım sağladığını, sosyal medyada siyasi paylaşımlara yorum yaptığını, arkadaş ortamında daha aktif siyaset konuştuğunu beyan etmesinden kaynaklanmıştır. Verilerden hareketle kadınların daha çok ev içinde siyasal tartışmalara ve parti çalışmalarına kadın kolları üzerinden katıldığı görülmüşken; erkeklerin miting ve sosyal medyada yorum yapmak biçiminde siyasal çalışmalara katıldığını ve daha görünür şekilde siyasetle ilgilendiğini söylemek mümkündür.

Ankete katılan 1. sınıf ile 4. sınıf öğrencileri arasında anlamlı farklılıklara bakıldığında; “Aile üyeleri güncel siyaseti sosyal medyadan, internetten takip eder” (t=2,231, p=0,013) ifadesinde anlamlı farklılık bulunmaktadır. Dört yıllık sürede özellikle pandemi sürecinin de etkisiyle sosyal medyanın ve internet kullanımının yaygınlaşmasıyla aile üyelerinin de (anne ve baba) sosyal medya mecralarına ilgilerinin arttığını ve güncel siyaseti ve gündemi takip etmek için daha fazla bu mecraları ve interneti kullandıklarını göstermektedir. “Aile üyeleri, seçim mitinglerine katılır.” (t=3,859, p=0,001), “Aile üyeleri, siyasi parti çalışmalarına katılır.” (t=1,657, p=0,049), “Aile üyeleri içinde aktif siyasette olan (vekil, partide, il-ilçe teşkilatında görev alan) vardır.” (t=1,452, p=0,042), “Aile üyeleri, yerelde yapılan siyasi faaliyetlere daha fazla ilgi gösterir.” (t=1,892, p=0,03), “Aile üyeleri, herhangi bir konuda imza kampanyasına katılır.” (t=3,193, p=0,001), “Aile üyelerinin sendika üyeliği vardır.” (t=1,942, p=0,027) ifadelerinde anlamlı değişiklik bulunmaktadır. Bu sonuçlar araştırmaya

katılan öğrencilerin aile üyelerinin dört yıllık süre içinde siyasete ilgi ve katılım düzeylerinde azalış olduğunu ortaya koymaktadır.

Geçen 4 yıllık sürede öğrencilerin; “Seçimlerde oy kullanırım.” (t=2,251, p=0,013), ifadesinde anlamlı farklılık bulunmuş, öğrencilerin oy verme eğilimlerinde artış olduğu görülmüştür. Hem yaşı hem de eğitim sürecinin bu eğilime olumlu katkı yaptığı söylenebilir. “Siyasi mitinglere vb. katılırım.” (t=3,849, p=0,001), ifadesinde anlamlı farklılık bulunmuş, öğrencilerin geçen dört yıllık sürede siyasal mitinglere katılma eğilimleri azalma göstermiştir. “Güncel siyaseti sosyal medyadan, internetten takip ederim.” (t=3,879, p=0,001), “Arkadaşlarla siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartışırız.” (t=2,519, p=0,006), “İsparta’daki yerel gazeteleri, yerel haber internet sitelerini, yerel TV programlarını takip ederim.” (t=2,514, p=0,011) ifadelerinde anlamlı farklılık bulunmaktadır. Öğrencilerin aldıkları eğitim ve üniversitede geçirdikleri süre boyunca siyasal ilgileri artmış, geçen dört yıl içerisinde siyaseti takip etme ve arkadaş ortamında tartışmalara katılma düzeyleri artmıştır. Bunun yanında öğrenciler, öğrenim gördükleri ilin yerel basınına da yakından takip etme eğilimi göstermişlerdir. Bu eğilimlerin artmasında arkadaş ortamı, aldıkları eğitim ve üniversite de geçirilen sürenin etkisi olduğu söylenebilir.

Üç ve üzeri grup bulunan demografik özellikler ile ankette yer alan ifadelerin karşılaştırılmasında varyans analizi (ANOVA) (F testi) kullanılmıştır. Buna göre ilk olarak ailenin yaşadığı yer ile annelerin ulusal siyaseti takip etme durumu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (F=4,109, p=0,007). Yapılan ileri analizde köyde yaşayan öğrencilerin annelerinin; ilçe, kent ve büyük kentteki annelere göre ulusal siyaseti takip etme durumu daha az ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Buradaki sonuç, eğitim seviyesi daha yüksek olacağı varsayımıyla kentte yaşayan bireylerin siyasete ilgisi daha yüksek olur şeklindeki literatürü destekler şekilde çıkmıştır. Ailelerin gelir düzeyleri ile yapılan karşılaştırmada; “Aile üyeleri, seçim mitinglerine katılır.” (F=3,600, p=0,007) ifadesinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan ileri analizde düşük gelir grubundaki ailelerin daha fazla seçim mitingine katıldığı görülmüştür. “Aile üyelerinin sendika üyeliği vardır.” (F=3,495, p=0,008) ifadesinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan ileri analizde orta gelir grubunda yer alan aile üyelerinin daha fazla şekilde sendikaya üye olduğu görülmüştür. Bu veriyi destekler şekilde babaların meslekleriyle yapılan ileri analizde “Aile üyelerinin sendika üyeliği vardır.” ifadesinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=4,923, p=0,001). Öğrencilerin babasının mesleği memur olanların, diğer tüm meslek gruplarından daha fazla şekilde sendika üyeliği olduğu görülmüştür.

Babaların eğitim durumu ile yapılan ileri analizlerde; “Babam, ulusal siyaseti ve gündemi takip eder.” (F=2,156, p=0,038) ve “Aile üyeleri güncel siyaseti sosyal medyadan, internetten takip eder.” (F=5,940, p=0,001) ifadelerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Buradaki farklılık için yapılan

ileri analizde babaların eğitim seviyesi arttıkça ulusal siyaseti ve güncel siyaseti takip etme durumunda net bir artış olduğu görülmüştür. Bunun yanında babanın eğitimi ile sendika üyeliği (*“Aile üyelerinin sendika üyeliği vardır.”*) ilişkisini ölçmek için yapılan analizde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,099$, $p=0,044$). Yapılan ileri analizde lisans mezunu babalar ile ilkökul mezunu babalar arasında farklılık olduğu ve lisans mezunu babaların daha fazla sendika üyesi olduğu görülmüştür. Bu durum lisans mezunu babaların çoğunluğunun memur olması ve genellikle sendika üyeliğine daha açık meslek grubunda çalışmaları ile açıklanabilir.

Annelerin eğitim durumu ile yapılan analizlerde, baba eğitimi ve siyasal ilgi katılım düzeyi sonuçları ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan ileri analizlerde; *“Annem, ulusal siyaseti ve gündemi takip eder.”* ($F=2,721$, $p=0,010$) ve *“Aile üyeleri güncel siyaseti sosyal medyadan, internetten takip eder.”* ($F=3,400$, $p=0,002$) ifadelerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Buradaki farklılığı ölçmek için yapılan ileri analizde, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe ulusal siyaseti ve güncel siyaseti takip etme durumunda artış görülmüştür. Bunun yanında anne eğitimi ile sendika üyeliği (*“Aile üyelerinin sendika üyeliği vardır.”*) ilişkisini ölçmek için yapılan ileri analizde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,099$, $p=0,044$). Lisans mezunu anneler ile ilkökul mezunu anneler arasında farklılık olduğu ve lisans mezunu annelerin daha fazla sendika üyeliğinin olduğu görülmüştür. Bu durum lisans mezunu annelerin bir meslek grubuna dâhil olarak aktif iş yaşamında olması ve büyük çoğunluğunun da memur olmasından kaynaklanmaktadır.

Ankete katılan öğrenciler SBKY Bölümünü siyasete ve yönetime ilgi duyduğunuz için mi tercih ettiniz? sorusuna %66,8 ile evet yanıtı vermiş, 1. ve 4. sınıf arasında önemli bir fark olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin bir siyasi partiye üye olma durumunda genelde ortalamanın oldukça düşük olduğu görülmüş (%11,6), ancak 1. sınıf (%13,14) ve 4. sınıf (%9,40) arasında az da olsa azalma yaşandığı görülmüştür. Öğrencilerin üniversitedeki bölüm temsilcisi/öğrenci konseyi seçimlerine aday olma durumlarında 1. sınıfta hiç aday yokken; 4. sınıfta 6 kişi (%5,12) aday olduğunu belirtmiştir. Ancak bölüm temsilcisi/öğrenci konseyi seçimlerinde oy kullanma durumları ise 1. sınıfa (%9,71) göre 4. sınıfta (%33,33) artış göstermiştir. Son olarak kendi ideolojinize yakın gördüğünüz siyasi parti ile ailenizin desteklediği siyasi parti aynı mı? sorusuna evet yanıtı veren öğrencilerin oranı 1. (%64,94) ve 4. sınıfta (%64,10) neredeyse değişmemiş ve dört yıllık eğitim süresince öğrencilerin siyasal ideolojisi ailelerinden farklılaşmamıştır. Bu sorunun devamında öğrencilere açık uçlu olarak bunun nedeni sorulmuş, öğrenciler ile ailelerinin desteklediği siyasal parti aynı olsa dahi, öğrenciler siyasal olaylara bakış açılarının ve olayları değerlendirme biçimlerinin ailelerinden farklı olduğunu vurgulamıştır. SBKY eğitiminin öğrencilerin siyasal ilgi ve katılımını ölçmek

için ankete eklenen sorular incelendiğinde; ankete katılım sağlayan öğrencilerin önemli bir kısmı (%59,8) dört yıllık eğitimin ideolojik bakış açısında değişikliğe neden olduğunu belirtirmiş ve benzer şekilde önemli bir çoğunluk (%53,8) 4 yıllık eğitimin kendilerinde bir siyasi ideoloji oluşmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin %85'i 4 yıllık SBKY eğitiminin siyasi olaylara bakış açılarını ve siyasi olayları yorumlama yeteneklerini geliştirdiğini belirtmiştir. Bu soruya ek olarak katılımcı öğrencilere bunun nedeni açık uçlu olarak sorulmuştur. Soruya “evet” yanıtı veren öğrencilerin cevapları; siyasetin nasıl bir mecra olduğunu ve sebep – sonuç ilişkisi kurmayı, birçok olgu ve kurumu derslerden öğrendikleri, bu nedenle sorgulama ve araştırma yeteneklerinin, bilgi ve donanımlarının arttığı, daha derin değerlendirme yapma yeteneklerinin geliştiği, olaylara karşı bakış açılarının değiştiği, olaylara objektif ve eleştirel bakmayı öğrendikleri yönünde olmuştur.

Ankete katılım sağlayan öğrencilerin oy kullanma durumları artış göstermiştir. Ancak siyasi mitinglere katılma durumlarında önemli düşüş yaşandığı görülmüştür. Öğrencilerin siyaset haberlerini ve güncel siyaseti takip etme durumu önemli derecede artış gösterirken; sosyal medyadaki siyasi paylaşımları beğenme, siyasi paylaşımlara yorum yapma ve siyasi paylaşım yapma durumlarında önemli derecede azalma görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin Isparta'daki yerel gazeteleri, yerel haber internet sitelerini, yerel TV programlarını takip etme durumları da geçen 4 yıllık sürede artış göstermiştir. Öğrencilerin arkadaş arasında siyasi konularda ve güncel siyaseti tartışma durumu artış göstermiştir. Öğrenciler arkadaş çevresi ve aldıkları eğitimin siyasete katılım durumlarında etkili olma durumu artış gösterirken; siyasal ilgi ve katılımı vatandaşlığın gereği olarak görme durumu azalma göstermiştir.

Tartışma ve Sonuç

Siyasal ilgi ve katılım, kavram ve içerik olarak siyaset bilimi literatüründe çokça tartışılan bir olgu olmuştur. Kavramın tanımı ve içeriği, kapsamının ne olduğu, katılımın vatandaşlığın mı yoksa demokratik bir rejim olmanın gereği mi olduğu, siyasal ilgi ve katılımın varlığının ölçümü, ilgi ve katılım varsa bunun düzeyi ve bu düzeyi etkileyen demografik, sosyoekonomik, kültürel faktörler tartışılmış ve bu konuda pek çok çalışma yapılmıştır. Literatürde yapılan çoğu çalışmada aile, cinsiyet, gelir, yaşanılan yer ve eğitimin siyasal ilgi ve katılım düzeyini etkileyen ve birbirlerine bağlı olan önemli faktörler olduğu görülmüştür. Bu araştırma ise, siyaset bilimi açısından uygulama ve teorik yönden zengin olan bir bölümde eğitim gören üniversite öğrencilerinin siyasal ilgi ve katılım düzeylerinin dört yılda ne yönde değiştiğini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, SBKY öğrencilerine 1. sınıfta anket uygulaması yapılmış ve öğrenciler 4. sınıfa geldiklerinde aynı anket aynı katılımcılara tekrar uygulanmıştır.

Üniversitede eğitim aldıkları dört yılda araştırmaya katılan SBKY öğrencilerin ailelerinin siyasal ilgi ve katılma düzeyinde Milbrath'ın (1965), Dahl'ın (1963) ve Baykal'ın (1970) yaptığı hiyerarşik sınıflandırmaya göre bir azalış olduğu görülmüştür. Yapılan bu araştırmada; geçen dört yıllık sürede öğrencilerin ailelerinde; *ev içinde siyasi konuların konuşulması ve siyasi gündem konularındaki tartışma*, aile üyelerinin *arkadaş ve akraba ortamlarında siyasi konularda tartışma*, aile üyelerinin *sosyal medyada siyasi paylaşım yapma ve herhangi bir konuda imza kampanyasına katılma*, aile üyelerinin *seçim mitinglerine, parti çalışmalarına katılma ve siyasi partilerin çeşitli kademelerinde görev alma* anlamında hem *seyirci* hem *geçiş* hem de *oyuncu* (Milbrath, 1965) oldukları siyasal ilgi ve katılma düzeylerinde düşüş olduğu görülmüştür. Benzer şekilde araştırmada, aile üyelerinin yerelde yapılan siyasete olan ilgileri de düşmüştür. Ancak, özellikle dijitalleşme ile akıllı telefon kullanımının her yaştan bireyin ihtiyacı haline gelmesi ve kullanımının yaygınlaşmasının bir sonucu olarak, öğrencilerin anne ve babalarının *sosyal medyadan ve internetten siyaseti ve gündemi takip etme* durumları geçen dört yıllık sürede bir artış göstermiştir.

Araştırmaya katılan SBKY öğrencilerinin ailelerinin, dört yıllık sürede *seçimlerde düzenli oy kullanma* eğilimlerinin arttığı görülmüştür. Köyde yaşayan öğrencilerin annelerinin, ilçe, kent ve büyük kentteki annelere göre *ulusal siyaseti takip etme* durumunun daha az olduğu görülmüştür. Buradaki sonuç, Lerner'in (1964) siyasal katılma ve kentleşme arasında neden – sonuç bazlı kurduğu modellemeyi doğrular niteliktedir. Anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe *ulusal siyaseti ve güncel siyaseti takip etme* durumunda net bir artış olduğu görülmüştür. Ayrıca lisans mezunu anne ve babaların daha fazla *sendika üyesi* olduğu görülmüştür. Bu durum lisans mezunu annelerin bir meslek grubuna dâhil olarak aktif iş yaşamında olması ve anne ve babaların büyük çoğunluğunun da memur olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca orta gelir grubunda yer alan aile üyelerinin daha fazla şekilde *sendikaya üye* olduğu görülmüştür. Düşük gelir grubundaki ailelerin ise daha fazla *seçim mitingine* katıldığı görülmüştür.

Araştırmadaki kadın ve erkek SBKY öğrencilerinin siyasal ilgi ve katılım düzeylerinde farklılıklar görülmüştür. Erkek öğrenciler, *siyasi mitinglere ve faaliyetlere katılma*, *sosyal medyadaki siyasi paylaşımlara yorum yapma* ve *arkadaşlarla siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartışma* noktasında kadın öğrencilerden daha fazla ön plandayken; kadın öğrenciler sadece kendilerine yakın gördükleri *siyasal partinin (İl-İlçe teşkilatına gençlik kolları-kadın kolları) faaliyetlerine* katılım noktasında erkek öğrencilerden daha fazla ön planda olmuşlardır. Ayrıca kadın öğrenciler, *aile içinde siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartıştıklarını*, erkek öğrencilerden daha fazla beyan etmişlerdir. Buradan hareketle kadın öğrencilerin daha çok kendilerini güvende hissettikleri ortamlarda siyasal tartışmalara girdikleri ve eylem noktasında parti çalışmalarına kadın ve gençlik kolları üzerinden katıldığı görülmüşken; erkeklerin siyasal mitinglere

katılım ve sosyal medyada yorum yapmak biçimde daha görünür şekilde siyasal çalışmalara katıldığını ve siyasetle ilgilendiğini söylemek mümkündür. Araştırmadaki bu bulgular Verba vd.'nin (1978) araştırma sonuçları ile uyum göstermiş, erkeklerin aldıkları eğitimi daha fazla siyasal faaliyete dönüştürdükleri olgusunu SBKY öğrencileri özelinde doğrulamıştır.

4 yıllık SBKY eğitimi süresince hem yaş hem de eğitimin etkisiyle araştırmadaki öğrencilerin *seçimlerde oy verme* eğilimlerinde artış olduğu görülmüştür. Bu sonuç literatürdeki diğer çalışmalarla (Çarkoğlu, 2001; Erdoğan, 2013; Erdoğan, 2017; Gökçe vd., 2017) benzer şekilde, gençler arasında en yaygın siyasal katılma eyleminin *oy verme* davranışı olduğunu doğrular niteliktedir. Aynı zamanda katılımcıların güncel siyaseti sosyal medyadan, internetten takip etme, *arkadaşlarla siyasi konularda ve güncel siyasi gündem hakkında tartışma*, *Isparta'daki yerel gazeteleri, yerel haber internet sitelerini, yerel TV programlarını takip etme* eğilimleri artmıştır. Dört yıllık süre içinde öğrencilerin *bölüm temsilcisi/öğrenci konseyi seçimlerine aday olma* ve söz konusu seçimlerde *oy kullanma* durumları artış göstermiştir. Ancak *bir siyasi partiye üye olma* durumunda 4. sınıfta az da olsa bir düşüş yaşanmıştır. Aynı şekilde öğrencilerin *siyasi mitinglere vb. eylemlere katılma* eğilimleri azalma göstermiştir.

Araştırmadaki öğrencilerin aileden bağımsızlaşarak eğitimin etkisiyle siyasal toplumsallaşmasının en önemli göstergesi sayılabilecek olgu *ailenden bağımsız bir siyasal ideolojiye* sahip olması ya da dört yıllık eğitim sonunda *siyasal ideolojisinin farklılaşması*dır. Ancak 4. sınıfa gelen öğrencilerin siyasal ideolojileri ailelerinden farklılaşmamıştır. Buna rağmen öğrenciler ile ailelerinin desteklediği siyasal parti aynı olsa dahi, öğrenciler siyasal olaylara bakış açılarının ve olayları değerlendirme biçimlerinin ailelerinden farklı olduğunu vurgulamıştır. Aynı zamanda öğrencilerin yarısından fazlası *4 yıllık SBKY eğitiminin kendilerinde bir siyasal ideoloji oluşmasına* ve var olan *ideolojik bakış açılarında bir değişikliğe neden olduğunu* belirtmişlerdir. Aynı öğrencilerin büyük çoğunluğu *4 yıllık SBKY eğitiminin siyasi olaylara bakış açılarını ve siyasi olayları yorumlama yeteneklerini geliştirdiğini* belirtmişlerdir. 4 yıllık SBKY eğitiminin içeriği kapsamında siyaset, politika ve yönetim derslerinin öğrencilerin siyasal ilgi ve katılım düzeyine olumlu etki ettiği söylenebilir. İncelenen literatürde daha önce yapılan temel çalışmalarda da siyasal ilgi ve katılımı en çok etkileyen faktörün *eğitim* olduğu görülmüştür (Huntington ve Dominguez, 1975; Almond, Verba, 1963; Verba vd., 1971; 1978; Dawson ve Prewitt, 1969; Baykal, 1970; Kalaycıoğlu, 1983; Emler ve Frazer, 1999; Eser ve Sarışahin, 2016).

Ailelerindeki eğilime benzer şekilde genel olarak öğrencilerin vatandaşlık görevi olarak gördükleri *seçimlerde düzenli oy kullanma* eğilimlerinin arttığını; ancak *siyasal mitinglere katılma* ve *siyasal partilere üye olma* anlamında siyasal katılımlarının azaldığı görülmüştür. Siyasal ilgi ve katılım düzeyinde *izleyici faaliyetlerde* hem ailede hem

öğrencilerde bir artış varken; *oyuncu* oldukları eylem ve faaliyetlerde bir azalma görülmüştür. Araştırmaya katılan SBKY öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu bilinçli bir şekilde yönetime ve siyasete ilgi duyduğu için bu bölüme geldiğini belirtmiştir. Öğrencilerin aldıkları eğitim ve üniversitede geçirdikleri süre boyunca siyasal ilgileri genel olarak artmış, geçen dört yıl içerisinde siyaseti takip etme ve arkadaş ortamında tartışmalara katılma düzeyleri artmıştır. Bu eğilimlerin artmasında aldıkları eğitimin yanında arkadaş ortamı ve üniversitede geçirilen sürenin de etkisi olduğu söylenebilir.

Araştırmanın devamlılık ve aynı katılımcıları içermesi bakımından literatürdeki yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Süleyman Demirel Üniversitesi, SBKY Bölümü 2018–2019 eğitim öğretim yılında kayıt yaptıran öğrencilere uygulanan söz konusu araştırmanın sonuçlarının Türkiye’deki tüm SBKY bölümlerinde eğitim alan öğrencilere genellemesi elbette ki mümkün değildir. Araştırmada yer alan sorular daha büyük katılımcıları içerecek şekilde birden fazla SBKY bölümü üzerinde yürütülmesi araştırmanın sonuçlarını hem etkileyecek hem de daha genellenebilir hale getirecektir. Ancak Türkiye’deki SBKY bölümlerinin ders içeriklerinin benzerlikleri göz önünde bulundurulduğunda sonuçların benzer ve/veya yakın çıkacağı düşünülmektedir.

Fon Desteği / Funding: Bu çalışma herhangi bir resmi, ticari ya da kar amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği almamıştır. / *This work did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.*

Etik Standartlara Uygunluk / Compliance with Ethical Standards: Kişisel verilerin Korunması kanuna ve fikir ve sanat eserleri için geçerli telif hakları düzenlemelerine uyulmuştur. / *Law on the Protection of Personal Data and applicable to intellectual and artistic works copyright regulations have been complied with.*

Etik Kurulu Onayı / Ethics Committee Approved: Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 18.01.2022 tarihli ve 116/4 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. / *The research was approved by the decision of Süleyman Demirel University Social and Human Sciences Ethics Committee dated 18.01.2022 and numbered 116/4.*

Kaynakça

- Alkan, T. (1998). *Siyasal bilinç ve toplumsal değişim*. Gündoğan Yayınları.
- Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The civic culture, political attitudes and democracy in five nations*. Princeton University Press.
- Aristoteles. (2013). *Politika* (F. Akderin, Çev.). Say Yayınları.
- Barnes, S. H., & Kaase, M. (1979). *Political action: Mass participation in five western democracies*. Sage Publications.
- Baykal, D. (1970). *Siyasal katılım: bir davranış incelemesi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:302, Sevinç Matbaası.
- Borre, O. (2000). Critical issues and political alienation in Denmark. *Scandinavian Political Studies*, 23(4), 285-309.
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A resource model of political participation. *The American Political Science Review*, 89(2), 271-294, <https://doi.org/10.2307/2082425>
- Çarkoğlu, A. (2001). *Türk gençliği ve siyasal katılım*. ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayınları.
- Çukurçayır, M. A. (2006). *Siyasal katılım ve yerel demokrasi*. Çizgi Yayınevi.
- Dahl, R. A. (1963). *Modern political analysis*. Prentice-Hall.
- Dahl, R. A. (1974). *Who governs? Democracy and power in an American city*. Yale University Press.
- Daver, B. (1993). *Siyaset bilimine giriş*. Siyasal Kitapevi.
- Dawson, R. E., & Prewitt, K. (1969). *Political socialization*. Little Brown Co.
- Dixon, D. (1996). Teaching democracy as a practical science: Reorganizing the curriculum at institutions of higher education for active citizenship (Conference Papers). *The Annual Meeting of the American Educational Research Association*. New York, ERIC No: ED 394 431. <https://eric.ed.gov/?id=ED394431>
- Dudley, R. L., & Gitelson, A. R. (2003). Civic education, civic engagement and youth civic development. *Political Science and Politics*, 36(2), 263-267.
- Duverger, M. (2007). *Siyaset sosyolojisi* (5. Basım). (Ş.Tekeli, Çev.). Varlık Yayınları.
- Emler, N., & Frazer, E. (1999). Politics: The education effect. *Oxford Review of Education*, 25(1- 2), 251-275.
- Erder, N., Tüzün, S., Kardam, A., & Kardam, F. (1995). *Türkiye’de siyasi partilerin seçmenleri ve Sosyal demokrasinin toplumsal tabanı*. TÜSES Yayınları.
- Erdoğan E. (2017). İnternet ve siyasal katılım: Türkiye gençliği üzerinden bir değerlendirme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 5-30.
- Erdoğan, E. (2013). *Türkiye’de gençlerin sivil ve siyasal katılımı*. SAGE Yayınları.
- Eroğul C. (2018). Siyasal katılım. G. Atılğan & A. Aytekin (Ed.), *Siyaset bilimi kavramlar ideolojiler disiplinler arası ilişkiler içinde* (s.195-205). Yordam Kitap.
- Eser, B. (2005). Üniversite eğitiminin siyasal tutumlar üzerindeki etkisi: Süleyman Demirel üniversitesi örnek olayı, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 9-34.
- Eser, B. (2016). Cinsiyet-siyasal katılım ilişkisi: SDÜ örnek olayı, *Vizyoner Dergisi*, 7(15), 38-58.
- Flanagan, C. (2003). Developmental roots of political engagement. *Political Science & Politics*, 36(2), 257-261.

- Gallego, A. (2007). Unequal political participation in Europe. *International Journal of Sociology*, 37(4), 10–25, <https://doi.org/10.2753/IJS0020-7659370401>
- Glanville, J. L. (1999). *Political socialization or selection? Adolescent extra curricular participation and political activity in early adulthood. Social Science Quarterly*, 80(2), 279–293.
- Gökçe, A., Özdemirci, İ., & Ceylan, İ. H. (2017). Üniversite öğrencilerinin siyasal katılım seviyesi: Kilis 7 Aralık Üniversitesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 239–319.
- Hague, R., & Harrop, M. (2016). *Siyaset bilimi karşılaştırmalı bir giriş* (İ. Yıldız, S. Torlak & İ. Çetin, Çev.). Dipnot Yayınları.
- Huntington, S. P., & Dominguez, J. J. (1975). *Siyasal gelişme* (E. Özbudun, Çev.). Siyasal İlimler Derneği Yayınları.
- Huntington, S. P. (1973). *Political order in changing societies* (7nd ed.). Yale University Press.
- Inkeles, A. (1969). Participant citizenship in six developing countries. *The American Political Science Review*, 63(4), 1120–1141, <https://doi.org/10.2307/1955075>
- Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı siyasal katılım, siyasal eylemlerin kökenleri üzerine bir inceleme*. Güray Matbaası, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (1984). *Çağdaş siyasal bilim, teori, olgu ve süreçler*. Osman Aytaç Matbaası, Beta Basım Yayın.
- Kapani, M. (2013). *Politika bilimine giriş* (32. Basım). Bilgi Yayınevi.
- Kışlalı, A. T. (2005). *Siyaset bilimi* (11. Basım). İmge Yayınevi.
- Kovács, T., Oross, D., & Szabó, A. (2018). University students' democratic values and attitudes toward democracy in Hungary. *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*, 7(1), 15–31.
- Kriesi, H. (2008). Political mobilization, political participation and the power of the vote. *West European Politics*, 31(1), 147–168. <https://doi.org/10.1080/01402380701834762>
- Lerner, D. (1964). *The passing of traditional society: Modernizing the middle east*. Macmillan Limited.
- Lipset, S. M. (1960). *Political man the social bases of politics*. Doubleday & Company.
- Loncle, P., Cuconato, M., Muniglia, V., & Walther, A. (Eds.). (2012). *Youth participation in Europe: Beyond discourses, practices and realities*. Policy Press, University of Bristol.
- Melo, D. F., & Stockemer, D. (2014). Age and political participation in Germany, France and the UK: A comparative analysis. *Comparative European Politics*, 12(1), 33–53, <https://doi.org/10.1057/cep.2012.31>
- Milbrath, L. W. (1965). *Political participation: How and why do people get involved in politics?*. Rand McNally and Co.
- Ozankaya, Ö. (1966). Üniversite öğrencilerinin siyasal yönelimleri. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Özbudun, E. (1975). *Türkiye’de sosyal değişim ve siyasal katılım*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Özer, İ. (1988). Toplumsallaşma sürecinin siyasal boyutu siyasal katılım ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 6(2), 153–169.
- Soule, S. (2001). Will they engage? Political knowledge, participation and attitudes of generation X and Y. German and American Conference, Active Participation or a Retreat to Privacy (Meeting Papers). No: ED 457 122. <https://eric.ed.gov/?id=ED457122>
- Tatar, T. (2003). Malatya’da siyasi katılım: Karşılaştırmalı bir analiz. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 331–350.
- Torney-Purta, J., & Amadeo, J. (2003). A cross-national analysis of political and civic involvement among adolescents. *Political Science and Politics*, 36, 269–274.
- Uysal, B. (1984). *Siyasal katılım ve katılım davranışına ailenin etkisi* (No: 209). TODAİE Yayınları.
- Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political democracy and social equality*. Harper and Row Publisher.
- Verba, S., Nie, N. H., & Kim, J. (1971). *The modes of democratic participation: A cross-national comparison*, Sage Publications.
- Verba, S., Nie, N. H., & Kim, J. (1978). *Participation and political equality: A seven-nation comparison*. Cambridge University Press.
- Wilkins, G. (1999). Making good citizens: The social and political attitudes of PGCE students. *Oxford Review of Education*, 25(1–2), 217– 231.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / *This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.*

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. TÜBA, yayımlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / *Publisher's Note: The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher; nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Turkish Academy of Sciences (TÜBA). Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). TÜBA remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.*